

Suvestinė redakcija nuo 2022-04-16

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2008, Nr. [6-234](#), i. k. 108503AISAK00000I-8

**LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINIO PROKURORO
Į S A K Y M A S**

**DĖL REKOMENDACIJŲ DĖL LIUDYTOJO APKLAUSOS LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 80 STRAIPSNIO 1 PUNKTE IR 82 STRAIPSNIO
3 DALYJE NUSTATYTA TVARKA PATVIRTINIMO**

2008 m. sausio 9 d. Nr. I-8
Vilnius

Atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41¹, 77², 80¹, 374¹, 374², 412¹ straipsniais ir Kodekso priedo papildymo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo (Žin., 2007, Nr. [81-3313](#)) 6 straipsnio 3 dalį ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo (Žin., 1994, Nr. [81-1514](#); 2007, Nr. 8-135) 14 straipsniu, 16 straipsnio 2 dalimi:

1. T v i r t i n u pridedamas Rekomendacijas dėl liudytojo apklausos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnio 1 punkte ir 82 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka.

2. P a v e d u Generalinės prokuratūros Kanceliarijai paskelbti šį įsakymą ir Rekomendacijas „Valstybės žiniuose“, o Viešųjų ryšių skyriui – prokuratūros interneto svetainėje.

GENERALINIS PROKURORAS

ALGIMANTAS VALANTINAS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro
2008 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. I-8
(Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro
2022 m. balandžio 15 d. įsakymo
Nr. I-143 redakcija)

REKOMENDACIJOS DĖL LIUDYTOJO APKLAUSOS LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 80 STRAIPSNIO 1 PUNKTE IR 82 STRAIPSNIO 3 DALYJE NUSTATYTA TVARKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Rekomendacijose dėl liudytojo apklausos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnio 1 punkte ir 82 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka (toliau – Rekomendacijos) aptariama Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 80 straipsnio 1 punkte ir 82 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė ikiteisminio tyrimo metu asmenį, kuris gali duoti parodymus apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką, jo sutikimu apklausti kaip liudytoją. Rekomendacijose toks liudytojas vadinamas specialiuoju liudytoju.

2. BPK 80 straipsnio 1 punkte numatyta teisės norma yra draudimo apklausti kaip liudytoją asmenį apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką išimtis ir atliekant ikiteisminį tyrimą turi būti taikoma itin retais atvejais. Ją rekomenduojama taikyti bylose, kuriose ikiteisminis tyrimas atliekamas siekiant nustatyti, ar nusikalstama veika iš tikrųjų buvo padaryta, taip pat kai tiriamos nusikalstamos veikos aplinkybės nėra pakankamai aiškios. Vadovaujantis šia norma taip pat gali būti apklausiami asmenys, kuriems būtinas kompetentingos institucijos leidimas patraukti baudžiamojon atsakomybėn, valstybės pareigūnai ir tarnautojai, dėl kurių veiksmų įstatymuose yra numatyta apribojimų pradėti ikiteisminį tyrimą, ir pan.

3. Rekomendacijose aptariama norma įgyvendinama BPK 1 straipsnyje numatyta baudžiamojo proceso paskirtis – apsaugoti asmenis nuo nepagrįsto baudžiamojo persekiojimo, užtikrinti priimamų proceso sprendimų pagrįstumą, tinkamai pritaikyti įstatymą, kad greitai ir išsamiai būtų atliktas tyrimas ir atskleistos nusikalstamos veikos.

4. Šios normos paskirtis – apklausos metu gauti ikiteisminiam tyrimui būtinų faktinių duomenų, kad nepažeidžiant asmens teisių būtų užtikrinta įrodomoji gautų duomenų vertė ir būtų galima priimti tolesnius proceso sprendimus. Šių faktinių duomenų šaltinis – asmuo, kurio teisinė padėtis yra santykinai tarpinė tarp nesuinteresuoto procesu liudytojo ir įtariamojo.

5. Prokuroras ir ikiteisminio tyrimo įstaigos turi užtikrinti, kad atliekant proceso veiksmus per trumpiausią laiką būtų išsiaiškintas specialiojo liudytojo santykis su tiriamą nusikalstama veika.

II SKYRIUS TAIKYMO PAGRINDAI IR TVARKA

6. Asmuo gali būti apklausiamas kaip specialusis liudytojas, jeigu byloje yra duomenų, kad galimai buvo padaryta nusikalstama veika ir ją galimai padarė būtent šis asmuo, tačiau tokių duomenų nepakanka įtariamojo statusui suteikti.

7. Jeigu byloje pakanka faktinių duomenų, leidžiančių manyti, kad buvo padaryta nusikalstama veika ir ją padarė konkretus asmuo (įskaitant atvejus, kai toks asmuo nėra

apklaustas), BPK 80 straipsnio 1 punkto ir 82 straipsnio 3 dalies nuostatos negali būti taikomos. Tokiu atveju asmeniui suteikiamas įtariamojo statusas.

8. Asmuo apklausiamas kaip specialusis liudytojas tik esant motyvuotam prokuroro nutarimui, kuriame remiantis ikiteisminio tyrimo duomenimis pagrindžiama, kodėl būtina apklausti būtent specialia tvarka. Prieš priimdamas nutarimą asmenį apklausti kaip specialųjį liudytoją, prokuroras privalo įsitikinti, kad nepakanka faktinių duomenų, kad tokiam asmeniui, galimai padariusiam nusikalstamą veiką, būtų suteiktas įtariamojo statusas, ir gali būti taikoma draudimo tokį asmenį bendra tvarka apklausti kaip liudytoją išimtis.

9. Prokuroro nutarimas asmenį apklausti kaip specialųjį liudytoją priimamas gavus asmens prašymą būti apklaustam BPK 80 straipsnio 1 punkte numatyta tvarka arba prokurorui pačiam nustačius ar gavus ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūno informaciją, kad yra BPK 80 straipsnio 1 punkte numatyti pagrindai apklausti asmenį kaip liudytoją apie jo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką. Esant procesiniam ir faktiniam pagrindui papildomai apklausti BPK 80 straipsnio 1 punkte nustatyta tvarka apklaustą asmenį apie kitą nusikalstamą veiką, priimamas motyvuotas prokuroro nutarimas.

10. Rašytinį asmens prašymą apklausti BPK 80 straipsnio 1 punkte numatyta tvarka, vadovaudamasis BPK 82 straipsnio 3 dalimi, nagrinėja prokuroras ir priima nutarimą. Nutarimo nuorašas (kopija) įteikiamas prašymą pateikusiam asmeniui ir (ar) jo atstovui. Skundai dėl prokuroro nutarimo paduodami ir nagrinėjami BPK 63 ir 64 straipsniuose nustatyta tvarka. Rašytinis asmens prašymas iki nutarimo priėmimo prokurorui nėra privalomas. Skundo dėl nutarimo padavimas nesustabdo šio proceso veiksmo ar nutarimo vykdymo, išskyrus atvejus, kai tai padaryti pripažįsta esant reikalinga prokuroras (BPK 63 straipsnio 3 dalis).

11. Asmuo su prokuroro priimtu nutarimu apklausti jį kaip specialųjį liudytoją supažindinamas pasirašytinai. Nutarime turi būti išaiškintos specialiojo liudytojo teisės, pareigos ir atsakomybė. Asmuo gali būti apklausiamas kaip specialusis liudytojas tik savo sutikimu. Asmens sutikimas būti apklaustam apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką raštu išreiškiamas prokuroro nutarime ir patvirtinamas parašu. Apie tai, kad asmuo nesutinka būti apklaustas apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką, pažymima prokuroro nutarime ir patvirtinama asmens parašu.

12. Prieš pradėdamas apklausą prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas, be kitų teisių ir pareigų ar atsakomybės, apklausiamam specialiajam liudytojui pasirašytinai išaiškina, kad:

12.1. draudžiama versti duoti parodymus prieš save;

12.2. asmuo gali būti apklausiamas apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką tik esant jo sutikimui;

12.3. apklausos metu jis gali turėti įgaliojimą atstovą;

12.4. gali reikalauti būti pripažintas įtariamuoju;

12.5. už neatvykimą pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą arba atsisakymą ar vengimą duoti parodymus jam negali būti taikomos BPK 163 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės. Už ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo teisėtų nurodymų nevykdymą ar trukdymą tirti ar nagrinėti baudžiamąją bylą jam gali būti taikomos BPK 163 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės;

12.6. už melagingų parodymų davimą jam netaikoma atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 235 straipsnį.

13. Jei specialusis liudytojas pasinaudoja savo teise apklausos metu turėti įgaliojimą atstovą, apklausa atliekama dalyvaujant jo pasirinktam įgaliojamam atstovui. Specialiojo liudytojo įgaliojimas asmeniui atstovauti jo interesams turi būti išreikštas raštu. Įgaliojamam atstovui leidžiama dalyvauti procese, kai ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras BPK 55 straipsnio nustatyta tvarka priima nutarimą dėl atstovo dalyvavimo procese ir su šiuo nutarimu supažindina specialųjį liudytoją ir jo įgaliojimą atstovą. Toks liudytojas gali bet

kuriuo metu atsisakyti atstovo paslaugų arba pasirinkti kitą atstovą. Įgaliotasis atstovas negali dalyvauti proceso veiksmuose vietoj specialiojo liudytojo.

14. Rašytinį specialiojo liudytojo prašymą pripažinti įtariamuoju nagrinėja prokuroras. Ikiteisminio tyrimo pareigūnas, gavęs tokį prašymą, turi jį perduoti nagrinėti prokurorui. Nusprendęs patenkinti tokį prašymą, prokuroras specialiajam liudytojui įteikia pranešimą apie įtarimą arba raštu paveda tai atlikti ikiteisminio tyrimo pareigūnui. Įtariamojo statusas suteikiamas tik tuo atveju, jei bylos faktiniai duomenys pagrindžia minimalią tikimybę, kad buvo padaryta nusikalstama veika ir ją padarė prašymą pateikęs asmuo. Prašymas pripažinti įtariamuoju netenkinamas prokuroro nutarimu. Skundai dėl prokuroro nutarimo paduodami ir nagrinėjami BPK 63 ir 64 straipsniuose nustatyta tvarka.

15. Jei per specialiojo liudytojo apklausą ar po jos gaunama faktinių duomenų, kad buvo padaryta nusikalstama veika ir ją padarė apklausiamas asmuo, per kaip įmanoma trumpiausią laiką sprendžiama dėl pranešimo apie įtarimą jam įteikimo.

16. Jeigu yra pagrindas specialųjį liudytoją apklausti bendra tvarka, prieš tokią apklausą prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas tokiam asmeniui ir (ar) jo įgaliotajam atstovui išsiunčia arba įteikia prokuroro nutarimą, kuriuo panaikinamas specialiojo liudytojo statusas.

17. Nustačius, kad byloje nėra faktinio ir teisinio pagrindo specialųjį liudytoją apklausti bendra tvarka arba pripažinti jį įtariamuoju, jeigu ikiteisminis tyrimas tęsiamas, prokuroras per kaip įmanoma trumpiausią laiką turi priimti nutarimą panaikinti specialiojo liudytojo statusą ir apie tai raštu pranešti tokiam asmeniui ir (ar) jo įgaliotajam atstovui, išsiųsdamas arba įteikdamas tokio nutarimo nuorašą (kopiją).

18. Nesant teisinių pagrindų specialųjį liudytoją apklausti bendra tvarka arba suteikti jam įtariamojo statusą, kai ikiteisminio tyrimo metu nenustatytas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, tačiau atlikti visi galimi tyrimo veiksmai, prokuroras, prieš pavesdamas tęsti nenustatytą įtariamųjų paiešką, priima motyvuotą nutarimą panaikinti specialiojo liudytojo statusą ir apie tai raštu praneša tokiam asmeniui ir (ar) jo įgaliotajam atstovui, išsiųsdamas arba įteikdamas tokio nutarimo nuorašą (kopiją).

19. Nepilnametis asmuo apklausiamas kaip specialusis liudytojas tik išimtiniais atvejais, taikant Rekomendacijų nuostatas ir atsižvelgiant į BK 13 straipsnyje nustatytą amžių, nuo kurio, surinkus papildomų duomenų, jam galėtų būti suteiktas įtariamojo statusas. Ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro motyvuotu nutarimu pripažįstama, kad įgaliotojo atstovo dalyvavimas nepilnametį asmenį apklausiant kaip specialųjį liudytoją yra būtinas. Taip pat tokio asmens apklausoje turi teisę dalyvauti atstovas pagal įstatymą.

20. Proceso dalyvių prašymu arba ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro iniciatyva į Rekomendacijų 19 punkte nurodyto asmens apklausą gali būti kviečiamas psichologas (paveda apklausti nepilnametį, atsižvelgdamas į jo socialinę ir psichologinę brandą), ir (ar) valstybės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas (stebi, ar apklausos metu nepažeidžiamos nepilnamečio teisės). Valstybės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas gali užduoti apklausiamam asmeniui klausimų ir reikšti prašymus dėl apklausos. Ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro iniciatyva arba nepilnamečio įgaliotojo atstovo, atstovo pagal įstatymą prašymu gali būti daromas apklausos garso ir vaizdo įrašas.

21. Prieš priimdamas proceso sprendimą nutraukti ikiteisminį tyrimą ar jį baigti perduodamas baudžiamąją bylą teismui, kai asmeniui suteiktas tik specialiojo liudytojo statusas, prokuroras priima motyvuotą nutarimą panaikinti specialiojo liudytojo statusą ir apie tai raštu praneša tokiam asmeniui ir jo įgaliotajam atstovui, išsiųsdamas arba įteikdamas tokio nutarimo nuorašą (kopiją).

22. Rekomendacijų 17, 18, 19, 21 punktuose nurodyti nutarimai gali būti skundžiami BPK 63 ir 64 straipsniuose nustatyta tvarka.

23. Specialusis liudytojas arba jo atstovas, manydamas, kad dėl proceso trukmės, nuo paskutinės jo apklausos praėjusio laikotarpio ar kitų aplinkybių jo statusas faktiškai pasikeitė, gali pateikti prokurorui prašymą pakeisti teisinį statusą (į bendra tvarka apklausiamo

liudytojo). Tokį prašymą prokuroras privalo išnagrinėti per 10 dienų nuo prašymo ir jam išnagrinėti reikiamos medžiagos gavimo priimdamas nutarimą. Šis prokuroro nutarimas gali būti skundžiamas BPK 63 ir 64 straipsniuose nustatyta tvarka.

24. Kitos procesinės prievartos priemonės specialiajam liudytojui taikomos ar kiti (papildomi) ikiteisminio tyrimo veiksmai atliekami taip pat kaip bendra tvarka apklausiamam liudytojui ar kitam asmeniui – pagal BPK taisyklės, reglamentuojančias tokių priemonių ar veiksmų atlikimo tvarką, su išimtimis, numatytomis BPK 83 straipsnio 2 ir 4 dalyse. Taikant procesines prievartos priemones ar atliekant kitus veiksmus, naujas prokuroro nutarimas nepriimamas. Specialiajam liudytojui netaikomas anonimiškumas.

25. Prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas, sprendamas dėl Rekomendacijų 24 punkte nurodytų veiksmų atlikimo, turi atsižvelgti į tai, kad šie veiksmai atliekami specialiojo liudytojo neįspėjus dėl baudžiamosios atsakomybės už melagingų parodymų davimą pagal BK 235 straipsnį, taip pat į tai, ar juos vėliau bus įmanoma pakartoti.

26. Asmeniui, kuriam priimtas prokuroro nutarimas jį apklausti kaip specialųjį liudytoją, netaikoma atsakomybė, numatyta BPK 83 straipsnio 2 ir 4 dalyse, t. y.:

26.1. jam negali būti taikomos BPK 163 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės už neatvykimą pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą, atsisakymą ar vengimą duoti parodymus;

26.2. jis neatsako pagal BK 235 straipsnį už melagingų parodymų davimą, todėl prieš apklausą negali būti įspėjamas dėl tokios atsakomybės;

26.3. jis gali būti atvesdinamas BPK 142 straipsnio nustatyta tvarka;

26.4. jam neskiriamos kardamosios priemonės, jis negali būti verčiamas duoti parodymus prieš save.

27. Rekomendacijų 26 punkte nurodytam asmeniui už ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar teismo teisėtų nurodymų nevykdymą, trukdymą ikiteisminiam tyrimui ar teisminiam bylos nagrinėjimui gali būti taikomos BPK 163 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, Įsakymas

Nr. [I-211](#), 2011-08-31, Žin., 2011, Nr. 109-5165 (2011-09-03), i. k. 111503AISAK000I-211

Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. sausio 9 d. įsakymo Nr. I-8 „Dėl Rekomendacijų dėl liudytojo apklausos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnio 1 punkte ir 82 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka patvirtinimo“ pakeitimo ir papildymo

2.

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Įsakymas

Nr. [I-143](#), 2022-04-15, paskelbta TAR 2022-04-15, i. k. 2022-07842

Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008 m. sausio 9 d. įsakymo Nr. I-8 „Dėl Rekomendacijų dėl liudytojo apklausos Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnio 1 punkte ir 82 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka patvirtinimo“ pakeitimo